

VRTEC.

Izhaja
1. dné
vsacega
meseca
na celej
póli in
stoji za
vse leto
2 gl.
60 kr.,
za pol
leta 1 gl.
30 kr.
av. vr.

Naró-
žina se
naprej
plačuje
in po-
šilja u-
rednik-
vu v
Lingar-
jevih
ulicah
hiš. št. 1
v Ljub-
ljani.

Časopis s podobami za slovensko mladino.

Štev. 10.

V Ljubljani 1. oktobra 1878.

Leto VIII.

Lepa dōba ti mladosti —
Šolska leta, zlati čas.
Blažiš srca, daš modrosti,
Čas veseli si za nas!

Šolski zvon tak glasno pōje,
Kliče nas v učilnico,
Vabi v njo vesele rōje,
Radi ga poslušamo.

Šola.

V šoli radi se učimo,
Vednost si nabiramo,
Zraven še se veselimo,
Lepo se obnašamo.

Lepa dōba ti mladosti —
Šolska leta, zlati čas,
Bodi žetev nam v starósti
In veselje še za nas!

J. B.

K r a v a.

I.

V nekaj vási na Hrvatskem sta živila mož in žena. Možu je bilo imé Pavel, a ženi Katarina. Da-si zeló ubožna, vendar sta se štela med srečnejše nego marsikdo, ki ima vsega, česar koli mu poželi sreé. To se zna, da nista imela pozemeljskega bogastva, a toliko bogatejša sta bila na ónih zakladih, ki osrečujejo človeško dušo, to je, na lepih čednostih in ljubezni do Boga. Skrb za neumrjočo dušo jima je bila nad vse. Ko je necega dne toča pobila polje, ter je skrbna žena Katarina bridko zaradi tega jokala, tolaži jo mož, ves udan v voljo božjo, rekoč: „Čimu se jokaš, Katarina? Glej to je le nesreča, to še ni smrtni greh.“

Dobri Bog v nebesih je gledal s posebnim veseljem na ta dva zakonska človeka, blagoslovil ju je in jima dal sina, kateremu sta dala ime Florijan. Oče in mati sta imela sina za velik dar božji, ter sta ga podučevala v vsem, kar je Bogu dopadljivo. Pridno sta ga pošiljala v cerkev in šolo, ter sta si tudi sama ne le z besedo, temuč tudi z lepimi izgledi mnoge prizadejala, da bi seme, katero so skrbni učitelji mlademu dečku v srce sadili, vspešno pognalo in dober sad obrodilo. Ta njiu skrb ni bila zaman; seme je pognalo in prineslo stoteri sad učiteljem in staršem na veliko veselje. Florijanček je bil pobožen in priden deček, in starši so se vsak dan Bogu zahvaljevali, da jim je dal tako vrlega sina, od katerega upata čvrste podpore na starost.

Ali glej težkih nadlog, ki so zadele to krščansko obitelj. Pride vojska, *strašna vojska z našim večnim sovražnikom — Turkom. Mnogo krepkih mladeničev je moralo k vojakom. Tudi Florijan je moral biti vojak. Mati se ne da utolažiti, ker si je mislila, da so zdaj vsi njeni upi, katere je stavila v sina, splavali po vodi. Da-si je tudi očeta ta stvar zelo hudo zadela, skušal je vendar ženo potolažiti, a sinu je dal za odhod lepe nanke. Rekel mu je: „Ljubi sin! ti vidiš, da se nam je treba ločiti. Stvar je taka, da se ne da in ne more izpremeniti. Zatorej gledaj, da se zopet vidimo srečni in veseli. Imej Boga vedno pred očmi. Posnemaj svojega imenjaka sv. Florijana, ki je bil tudi vojak, in je rajše služil Bogu nego li grehu. Poslušaj in ubogaj svoje predpostavljene, a tovarišem bodi prijazen in prizanesljiv. Čuvaj se pijančevanja in drugih nerodnosti, ki vojaškemu stanu ne delajo nobene časti. Ako bi te hotel kdo zapeljati v greh, spomni se svojih ubogih staršev, ki so te vedno le k dobremu napeljevali.“ Te očetove besede so sina zelo ganile in obljubil je, da se hoče po njih ravnati.*

Že za nekoliko tednov so dobili starši pismo od svojega sina. Pisal jim je, da se mu dobro godi. Zahvaljeval se jim je za brezštevilne dobrote in jih prosil, da naj molijo zanj, ker vsak dan pričakuje, da ga pokliče vojaška tromba v krvavi boji. Odslej ubogi starši niso dobili nobenega pisma več od svojega ljubega sina. Bali so se, da je gotovo padel in smrt storil v krvavem boji s sovražnikom. Čez dolgo dolgo časa pride k njim ubožen vojak ob lesenej nogi in jih prosi za miloščino. Ta jim pripoveduje, da je njih sin Florijan, katerega je dobro poznal, častno padel v krvavem boji za cesarja in domovino. Ne da se popisati žalost in bridkost, katero sta občutila oče in mati, ko sta slišala to prežalostno novico. Pavel, ki je imel močnejšo vero, ojunači se ter reče s pobožnim Jobom: „Gospod ga je nama dal, gospod ga je zopet vzel. Hvaljeno bodo njegovo ime!“ Tolažil je jokajočo se ženo in jej rekel: „Glej, ljuba moja! za naju je velika bridkost, da sva izgubila sina, od katerega sva se toliko nadejala na starost; ali pomisli, da je dobri Bog z nama le dobro mislil. Najin sin je zdaj pri Bogu v nebesih in uživa óno plačilo, kakor njegov imenjaka sv. Florijan. A kako bi nama bilo pri srci, ako bi se bil povrnil živ, pa izpriden in len človek, kakor se le prerado zgodi pri vojakih? Zatorej udajva se v voljo božjo in ne žalujva, ker gotovo ga zopet vidiva v nebesih, kjer se nikoli več ne ločiva od njega.“ Te besede so potolažile žalostno mater. Ali glej! komaj se zaceli rana, ki jo je naredilo žalostno sporočilo o sinovej smrti, že ju zadene drugi še hujši udarec. Sovražnik prihruje tudi v vas, kjer sta živela Pavel in Katarina, ter vzame ubožnim prebivalcem

vse, kar se je vzeti dalo. Tudi Pavlovo hišo so vsega oropali. A komaj zapusti nenasitni sovražnik vas, glej zopet druge nesreče! — Okolu pólnoči nastane strašen ogenj, ki je v malo urah vse, kar je še sovražniku ostalo, izpremenil v prah in pepel. Pavel in Katarina prodata zemljišče in gresta v neko drugo vas, kjer si kupita majheno kôčo. Ali tudi tukaj se jima je tako slabo godilo, da sta bila primorana prodati kravo, to jedino živinče, ki sta je imela pri hiši. V teh svojih velikih nadlogah sta večkrat mislila na ljubega sina Florijana. „Oh,“ rekla je malo ne vsak dan Katarina svojemu možu, „da bi naju že skoraj hotel ljubi Bog vzeti in združiti z najinim preljubim sinom — Florijanom.“

II.

Florijan, katerega so starši že kot mrtvega objokovali, živel je še. Zaradi svoje hrabrosti in lepega vedenja napredoval je pri vojaki, in kmalu postane častnik (oficir). V nekej krvavej bitki je bil res hudo ranjen, a prenesli so ga v bólnico, kjer je kmalu ozdravel. Ko je bil mir sklenjen, polastí se ga želja, da gre domóv in obiše starše, katerim že toliko časa ni nič pisal. Ali na svojo veliko žalost najde le še zadnje ostanke svoje rodne hiše. Nihče mu ni znal povedati, kam so odšli njegovi starši, in že se je bal, da so brž ko ne v ognji morali žalosten konec storiti. Sklene v bližnjaj vasi si prenočišča poiskati. Ko se zvečer, v žalostne misli zatopljen, približuje vasi, ugleda kmetškega dečka, ki je s šibo v roci gnal kravo pred soboj. Nu to je bila čudna krava in deček je imel dosti opraviti z njo. Vedno je silila nazaj k samotnej kočí, naj je deček še tako udrihal po njej.

„Zakaj sili ta krava vedno nazaj k ónej kôči?“ vpraša Florijan kmetškega dečka.

„Oh,“ odgovori deček, „bila je to krava necega siromaka, ki jo je predvčerajšnem prodal. Od tega časa ubogo živinče neče niti jesti; a kadar koli je ženem tukaj memo, vselej bi rado nazaj v svoj poprejšni dom.“

Častnika je to zelo zanimalo in rad bi kaj več poizvedel o tej stvári. Zatorej se takój poda v samotno kočó do siromaka, čegar je krava bila. Nu kdo popiše njegovo zavzetje in veselje, ko najde v revnej kôči svoje preljube starše? Hotel jih je takój z odprtima rokama objeti in pritisniti na svoje prsi, a bal se je, da bi jim nenadna radost utegnila škodovati, zatorej sklene jih poprej malo pripraviti k tacemu nenadnemu veselju. Reče jim, da njih sin Florijan ni mrtev, nego živi v sreči in zadovoljnosti. Ko jih tako nekoliko pripravi, vzklikne veselo: „Evo vam vašega sina Florijana! Bog me je ohranil čvrstega in zdravega.“ Oče in mati nista znala, ali bi verjela svojim očem ali ne. Mislila sta, da so to le sanje, ter da ni nikakor mogoče, da bi bil njiju sin v tako lepej vojaškej obleki in z zlato svetinjo na prsih. Nič drugega nista mogla, samo čudila sta se in jokala.

Florijan vzame svoje starše k sebi ter jim z vsakim dnevom kaže, kako močna je v njem otroška ljubezen. Ko so o prijetnih jesenskih večerih sedeli na klopi zunaj pred hišo, večkrat so se pogovarjali o čudnem dogodku prodane krave. A oče Pavel, kateremu so že lasje začeli sivéti, obrnili so razgovor vselej na Boga. Rekli so: „Zdelo se je meni in tvojej materi, da je naju Bog že popolnem zapustil ter da ni več nobene pomoči za naju. Najina vera

in zaupanje na Boga je začelo pešati in že sva skoraj mislila, da dobrega Boga ni v nebesih. Ali glej! Bog se posluži uboge živine, da nama pošlje sina, po katerem sva toliko časa žalovala. Tako je tudi ukazal krokarju, da je nosil živež proroku Eliju, in košuti, da je pripeljala moža zvestej Genovefi. Zatorej čast in hvala na vse veke dobremu Bogu, ki tako očetovsko skrbi za svoje otroke.“

Poslovenil I. T.

Piskrovezec Janko.

Janko je bil sin uboge vdove v nekej vási ne daleč od mesta Trenčína na Ogrskem. Izpolnivši deseto leto svoje starosti, sklene, podati se v daljni svet, da bi si z vezanjem starih loncev zaslužil po kak krajcar, ter bi tako ubožnej in bolehnjej materi vsaj nekoliko pomagal. S težkim srcem je odhajal iz doma, nevedoč, je-li se še kedaj vrne, da vidi svojo preljubo mater. Pri odhodu mu rečejo mati: „Bog s teboj, ljubi moj Janko! Nimam ničesar, da bi ti dala za popotnico. Ono malo, kar mi je še ostalo po smrti tvojega očeta, pobrala mi je moja dolga bolezen. Ali nekaj ti hočem vendar dati, da vzameš s seboj na pot, nekaj, kar je mnogo več vredno nego največje blagó in bogastvo, in to je — materin blagoslov. Bodi vedno pošten, imej zmirom Boga pred očmi, in kadar bi te skušnjave napadale, spomni se vselej svojega pokojnega očeta, ki te zdaj gotovo tudi blagoslavlja, kakor te blagoslovim jaz, tvoja dobra mati!“

Tako je govorila mati z žalostnim glasom, a Janko jej je s solzami v očéh obljubil, da neče nikoli pozabiti njenih lepih nauk, katere hoče globoko v svojem srci ohraniti in se ves čas svojega življenja po njih ravnati.

Janko je bil res priden deček ter si je z vezanjem in krpanjem starih loncev zaslužil kmalu nekaj krajcarjev, katere je takój poslal materi domóv, prosèč jo, da si naj kupi, česar najbolj potrebuje. To se zna, da je moral Janko, ako je hotel materi kaj poslati, dosti gladú prestajati in le ob suhem kruhu živeti.

Na svojem potovanji pride Janko tudi na Dunaj, kjer so se zanj začeli zeló hudi dnevi. Kamor koli je pogledal siromak, vse mu je bilo tuje in nihče ni razumel njegovega jezika. Ker ni mogel nikjer dobiti dela, zatorej tudi ni bilo nobenega zaslužka. Lačen je bil, da se Bogu usmili; že tri dni ni imel skorjice kruha v ustih. Da bi prosjačil po hišah, bilo ga je sram, in nikakor se ni mogel pripraviti k temu, da-si ga je glad še tako hudo pritiskal.

Necega dne sedi lačen pred vrati prekrasno zidane hiše, ter prosi Boga, da bi se ga usmilil in mu pomagal bodi si že takó ali takó. Zdajci zasliši svoj preljubi materni jezik. Takój skoči na noge ter gleda, odkod so ti presladki glasovi. Kmalu zapazi dva častnika, ki se pogovarjata v slovaškem jeziku. Ko se mu približata, sname klobuk z glave ter ju nagovori: „Oh usmilita se me, dobra človeka, drugače poginem od gladú!“ Častnika pogledata ubozega dečka, pa menda že vajena taciñ mladiñ prosjakov, ne zmenita se zanj ter gresta dalje. Dečku se vlijó debele solze po licu in joka tako milo, da bi se ga najtrji kamen usmiliti moral. Zdaj se jeden častnikov obrne, pogleda dečka bolj resno v lice, vzame goldinar iz listnice, pomolí ga dečku in mu reče: „Ná, vzemi goldinar, izmèni ga, obdrži sebi 10 kr., a ostanek mi prinesi v gostilnico tam pri ónej velikej hiši.“

Janko vzame goldinar ter gre, da bi ga izmenjal. Ali na potu mu pride tako slabo, da ne more dalje; vsede se, da malo počine. Ko zopet vstane, gre menjat goldinar, obdrži sebi 10 kr., a ostalih 90 nese častniku v gostilnico, kakor mu je bilo naročeno. Ali glej, častnika ni bilo več tam. Siromak prehodi vse bližnje ulice, ali o častniku ni bilo več nikjer duha ne sluha. Vrne se v gostilnico ter vpraša, kje bi mogel dobiti častnika: ali nihče mu ni mogel odgovoriti, ker ni nihče znal njegovega jezika.

Kaj mu je storiti? Kje naj išče svojega dobrotnika? Po dolgem premišljevanji sklene vsak dan ga pričakovati pred gostilnico. In res, čakal ga je vsak dan po dve celi uri, včasih že tako lačen, da je komaj stal, ali zaman je bilo vse, častnika ni bilo od nikoder.

Ko je ubogi Janko še dlje časa stradal ter včasih po ves dan nič jedel ni, izbudi se v njem nek glas, ki ga nagovarja, da naj bi malo po malo trošil od onih 90 kr., ker gotovo nikoli več ne dobi častnika, ki mu je dal goldinar. Ali pošteni deček, da-si je glad zelo pritiskal nanj, premagal je vendar do sih dob še vsako skušnjava.

„Kaj bi rekli moj pokojni oče?“ reče sam v sebi mali Janko. „Ali nisem obljubil materi domá, da hočem globoko v svojem srci ohraniti njene nauke, ter po njih tudi živeti? Nečem, nikakor nečem, da bi trošil tuje blagó!“

Ko se Janko sam s seboj tako bori, ugleda najedenkrat svojega dobrotnika. Veselo hiti k njemu ter mu izroči njegove denarje. Častnik je bil že pozabil na óni dogodek, zato je vpraša dečka, čim so ti denarji? Janko mu pripoveduje vse, kako ga je že dlje časa iskal, kako je povsod povpraševal po njem, in kako se mu je bilo treba boriti, ko ga je skušnjava napadala, da si naj kupi kruha za tuji denar, in to ravno takrat, ko je bil najbolj lačen.

Častniku se dečkova poštenost zelo dopade, in ker je bil bogat, vzame ga k sebi ter ga pošilja v šolo. Janko je v šoli dobro napredoval, in kmalu je bil prvi med svojimi součenci. Njegov dobrotnik, viddeč, da je deček bistrega uma ter ima veselje do učenja, pošlje ga pozneje v latinske šole in potem na vseučilišče.

Po dovršenih šolah stopi Janko v državno službo. Tudi tukaj se je odlikoval ter je stopal od jednega častnega mesta do drugega, dokler ne postane naposled vladni svetovalec v Pešti, kjer še dandanes služi. Da-si v visokej službi, vendar ni nikoli pozabil na svoje nekdanje siromaštvo; vsako leto si je izbral iz svojega rojstnega kraja po tri uboge dijake, katerim je skrbel za stanovanje, hrano, obleko, knjige in vse, česar jim je bilo treba. Skrbel in pazil je nanje, kakor bi jim bil pravi oče, da bi ne zabredli v slabe tovarišije ter bi se ne iznevéřili svojemu národu, kateri je že toliko hudega preстал. In res, — vsak, katerega koli je Janko v svojo skrb in varstvo vzel, bil je pozneje pošten slovaški domoljub, ki si je po vseh svojih močeh prizadeval, da se tudi slovaški národ popne do naobraženosti, narodnega blagostanja in sreče.

Veselite se velike sreče, dobri otroci, ako četrto božjo zapoved natanko izpolnujete. Očeta in mater vam iz hiše ponesó, a blagoslov četrte zapoved ostane pri vašej hiši.

Opica in ura.

(Basen.)

Opica je gledala urarja, kako popravlja ure, in si je mislila, da bi tudi njej to delo šlo dobro od rok. Ko je bil necega dne urar iz dóma, skoči opica skozi okno v delarnico.

Tu najde na mizi uro z zlato verižico. Takój si jo obesi okolu vratú ter jo začne občudovati od vseh strani. Nato

reče: „Kaj neki je tej uri? Zdi se mi, da ni v pravem redu.“ Odprè uro ter začne kazalo ravnati in obra-

čati. Potem si jo nastavi k ušesu ter posluša, da li gre dobro. A zopet jej ni po godu. „Še nekaj jej manjka,“ reče, ter vzame kladivec in nabija po uri, da jo popolnem razbije.

Tako se godi vsacemu, kdor se peča s stvarmi, katerih ne umeje. Zatorej otroci, pustite v miru vse, kar ni vašega in ne spuščajte se v stvari, katerih ne razumete.

— d.

Mačka in psi.

(Basen.)

Mačka se zmuzne v kuhinjo in ukrade klobaso. Iz kuhinje se vračajoč ugleda tri domače pse, ki jo pázijo. Bili so to Lisec, Jéz in Hektor. Mačka se zeló prestraši, boječ se, da bi je psi ne izdali in Bog se usmili potem čez njo in njeno kožo. Kako naj bi se temu izognila?

Stopi najpred k Hektorju ter mu tiho na uho pošeptá: „Ljubi moj Hektor! Bodi tiho ter nikomur ne povédi, kaj sem storila in dam tudi tebi kos klobase.“ Hektor poduha klobaso, vidi, da je dobra in reče: „Bodi, kakor želiš, jaz bodem tiho.“

Nato stopi k Liscu in mu reče: „Ljubi moj Lisec! Bodi tiho ter ne povédi nikomur, da sem klobaso ukradla. Ako mi obljubiš, da češ molčati, tudi tebi dam kos klobase.“ Lisec poduha klobaso, vidi, da je dobra in reče: „Smiliš se mi, bodi tedaj, kakor želiš, jaz ne povem nikomur.“

Zdaj je bilo treba še Jéza pridobiti. Stopi tedaj tudi k njemu ter mu tiho na uho pošeptá: „Ljubi Jézko! Ali vidiš klobaso? Ako molčiš, ter ne poveš nikomur, da sem jo ukradla, tudi tebi dam velik kos klobase.“

„Kaj?“ zarenčí Jéz, „jaz naj bi jedel ukradeno klobaso! Mar misliš, da sem prijatelj tatovom?! Kdor s tatovi drži, boljši ni kakor tat. Jaz ostanem svojemu gospodarju zvest ter mu odkrijem njegove hišne sovražnike in kuhinjske tatove, da se jih bode znal varovati.“

To rekši, zgrabi mačko za ušesi ter jo vleče s klobaso vred v hišo pred gospodarja, kateremu vse pové, kaj je mačka naredila in kako je njega in njegova tovariša hotela podkupiti.

Mačka je bila tepena, da se je vse kadilo. Hektor in Liseec nista dobila ves dan nič jesti, ker sta k tatvini molčala, a pošteni Jéz dobi od gospodarja v plačilo svoje zvestobe — celo klobaso.

Lj. T.

Solnce in oblaki.

(Basen.)

Mogočno solnce je hudo pripekalo. Cvetice so pobešale ljubke glavice, drevesa so stala tiha in otožna, in vsa narava je težko sôpla v prevelikej vročini. A kmalu se vzdigne iz morja tenka meglica, katera vedno narašča in narašča ter vse nebó pokrije. Solnce spozna, da si je s svojo prehudo vročino nakopalo premočnega nasprotnika, skrije se osramoteno za temne oblake in vsa narava se veseli hladilnega rešitelja.

Ne bodi prevzeten in premogočen!

J. Š. K.

Usnjarstvo.

Usnjarstvo je umételnost, ki živalske kože tako prireduje, da postanejo vlečne (podatne) ter dolgo ne morejo segujiti. Usnje, katero rabimo za črevlje, škorne, rokavice, hlače, mošnje, jermena, kočije, sedla, vojke i. t. d. izdelujejo usnjarji iz živalskih kož. V usnje izdelana koža mora biti močna in podatna, ter ne sme vode propuščati; a kadar se namóči in posuši, ne sme biti oporna niti trda, tudi kršiti in lomiti se ne sme. Usnje so poznali že stari národi v jutrovih deželah, ter niso imeli samo tenko ustrojenih kožic, nego tudi razno-barvano usnje, kakor občeznani safijan, kordovan i. t. d. Pred nekoliko stoletji so dobivali Evropljani tako kožo iz Azije, a to najpred Turki, potlej Rusi i. t. d.

Že davno so ljudje znali, da izvarine mnogih rastlin kožo tako stegnejo, da potlej dlje časa ne more segnjiti. Ali to še ni bilo dosti; v takih izvarinah treba je bilo tudi trdih delov, ki so vse luknjice v koži zamašile, da ni mogla mokrota skozi nje prodirati. Pozneje so našli, da posebno hrastova, brezova, jelova in borova skorja ima vse te lastnosti v sebi, zato tudi pravimo, da so dobra čreslovina. Usnjarji, ki s čreslom kože strojijo, zovó se strojarji (Rothgärber). Po čreslu dobí vsaka koža bolj ali menj rudečkasto barvo. Strojari izdelujejo samo navadno usnje za črevljarje in sedlarje. A so še drugi usnjarji, ki strojijo kožo na jerh (Weissgärberei) in s tolščami (Saemischgärberei). Prvi se zovó belousnjarji (Weissgärber), drugi jerharji.

Belousnjarji strojijo kožo z galunom (Alann), a jerharjem ni treba niti čresla niti galuna, oni delajo usnje z valjanjem in tolščo. Kožo namreč stró-jijo najpred v otrobih, potlej jo večkrat namočijo v olji ali jo pa teró z ribjo mastjo; naposled se zvalja in izgadí. Preobilna tolšča se vzame s kacim lugom. Navadno je belousnjar in jerhar jedna in ista osoba; a usnje, katero izdelujeta, rabijo mošnjičarji, jermenarji in rokavičarji. — Pergamenarji strojijo kožo žuljajóč in teróč jo s kredó, ter jo potlej prodajajo pod imenom pergamena, ki nam služi v pisanje, prevleko na bobnih i. t. d.

Izmed vseh naštetih usnjarjev najznamenitejši so čreslarji, ali kakor jih navadno imenujmo: strojarji. Oni izdelujejo usnje za vsakovrstne podplate, črevlje in juhtovino.

Prvo delo pri strojenji kož je to, da se kože očistijo vsake nečistoče na obeh stranéh in se jim dlaka sname z lica (Narbenseite).

Pri tem delu se ravnajo strojarji tako-le: Kože namočijo najpred v tekočej vodi. Ako ni kacega potoka ali reke blizu, namočijo jih v nalašč zato pripravljenej kadí, iz katere jih vsaki dan vzamejo, s palico pretolčejo in potlej zopet namočijo. To delo traje dva do tri dni. A kože pri tem delu ne smejo stati toliko časa v vodi, de bi začele gnjiti, ker bi jim to bilo na veliko škodo. Potem se kože ostružijo mezdre, mastnih in mesnatih delov, a to na panji s pomočjo strugala. Pri tem opravilu se kože zamakajo v vodo tako dolgo, dokler ni voda pri struganju popolnoma čista.

Kože se morajo potem očistiti dlak. Kože, odmerjene za podplate (volvske in bivolske kože), se na notranjej stráni nasolé s kuhinjsko soljó al tudi z raztolčenim slanim kamenom, in se potlej zložé na kúp, kjer nasoljene stojé do 10 dní. V tem času začnó gnjiti in dlaka se lahko s prsti odloči. Dobro je kože po večkrat zračiti, da se ne vžgó in ne pokvarijo. Tanjše kože se denejo v lužnico t. j. v jamo z deskami obloženo, a tako veliko, da more v njej do 50 kož ležati. Nato se kože polijó z razmočenim apnom, in dlaka se prav lahko odloči. Namesto apna jemljó usnjarji tudi tako imenovani apneno-žveplenčev vodeneec (Calcium sulfhydrat), ki ga dobé v plinarnicah pod imenom plinovega apna (Gaskalk).

Ko se kože v lužnici izlužijo, potlej se jim s strugalom dlake poberó, tudi se pri tej priložnosti očistijo od zunanje povrhnje kože (Epidermis), kar je zelo potrebno, ker bi drugače ne moglo čreslo kože prodreti in koža bi se ne dala dobro ustrojiti.

Namesto apna in apneno-žveplenčevega vodenca rabijo nekateri usnjarji ječmen na debelo somlet (Gerstenschrott), mešajo ga s toplo vodo in kvasom; kadar ta mešanica okisne, namakajo kože vanjo, da se dlaka lahko ostruži. Ta način je zaradi tega boljši, ker se ni bati, da bi koža postala krhka. Kože se denejo najpred v slabo, a potlej še dvakrát posebej v močnejšo kvasino.

Očiščene kože se mečejo potlej v posebno z deskami obloženo jamo, v katerej se polivajo s kvasino, narejeno iz debelo somletega ječmena, brezove skorje in že rabljenega čresla; a to zategadelj, da se popolnem očistijo apna in se napnó, da jih čreslovina skozi in skozi prešiniti more. To delo se bolj pospešuje, ako se kvasina podgreje. Mnogi strojarji vzemó namesto kvasine pasje in golobje izmetke (blato); najboljši izmetki v ta namen so izmetki od morskih ptic. Pri najfinejših kožah je treba paziti, da ne ležé predolgo v teh izmetkih, ker bi jih gnjijoči izmetki lahko poškodovali.

Poglavitno opravilo pri usnarjih, ki izdelujejo usnje za podplate in črevlje, je strojenje kože. Pri tem delu se ravnao tako-le: Očiščene kože se najpred namakajo v tekočej vodi tako dolgo, da so jako rahle, potem se položé v čreslenico (Lohbrühe). Čreslenica je čreslovnata tekočina, ki se dobi, ako se čreslo, to je zmleta hrastova skorja, šiške in ježice razmočijo na vodi. Za dva ali tri mesece se vzemó kože iz jame ter se na drugo stran položé v novo čreslenico, kar se ponavlja tako dolgo, da je čreslovina kožo popolnem prepojila. Pri debelih kožah traja to opravilo včasih po dve leti. Usnje je tem boljše, čim počasnejše in popolnejše se je koža navzela čreslovine.

V strojbi na jerh se kožam vzame dlaka z živim apnom, zaostalo apno se izpere ali se pa odpravi s slabimi kislinami. Očiščene kože se potem vložé najpred v stroj z otrobi (Kleienbeitzte), potem se poldrugi dan strojijo v toplej mešanici raztopljenega galuna in kuhinjske soli.

Kadar se podplátovina vzame iz čreslenice, treba jo je dobro očistiti čresla, potem se na kole obesi, da se posuší. Ko je suha, razpoloží se po tleh, pokrije se z deskami in s kamenjem pritisne, da se lepo poravná. Potlej se dobro s suhim čreslom otare, zopet na kole razobesi, da se popolnem osuší, in z lesenimi palicami pretepe.

Ako je usnje povsod jednake in to sive barve, potlej je dobro ustrojeno, česar se lahko prepričamo, ako je z nožem pri kacem kraji zarežemo.

S tankimi kožami je tudi potem še mnogo dela, ko se vzemó iz čreslenice.

Da usnje lepše lice dobi, treba je je s krišpalcem krišpati in to na pravej strani navadno po dvakrat, na mesnatej strani pa zadostuje samo jedenkrat.

Juhtovina, posebno ruska, prav lepo diši, in to po brezovem olji, s katerim se mehčá. To usnje jo posebno močno in podatno (vlečno). Juhtovina je dvojne vrsti: rudeča in črna, pa tudi od teh jih je po več vrst. Juhta ali juhtovina je bolgarska beseda in znači dvojko. Po navadi namreč po dve taki koži sešijejo, potem pa rudeče barve med-nju vlijejo, da se obe koži rudeče pobarvajo. Najboljša juhtovina se dobi na Ruskem in Litavskem.

V novejših časih so ljudje iznašli tako pripravo za kože, da jih voda ne more premočiti. V ta namen raztopé prožno smolo (Federharz) v terpenčinovem ali kamenem olji, ter v tej raztoplíni napajajo kožo.

Kordovan se imenuje mehko usnje, katero je dobilo ime od mesta Kordove na Španskem, kamor so je v 11. stoletji Evropljani iz Azije najpred zanesli. Z neprestanim vpopolnivanjem kordovanskega usnja prišli so ljudje na safijan ali marokansko usnje, ki je še lepše in svitlejše od kordovana. — Šagrín (po francosko: Chagrín) je čvrsto, zeló močno in na licu znasto usnje. Perzijani, Turki in Algirci izdelujejo najboljši šagrín, a tudi pri nas ga delajo dobro.

Tudi krznarji pripravljajo kože, a s tem razločkom, da jim ne vzamejo dlake. Koža z dlako vred se imenuje krzno. Za napravljanje krzna rabijo krznarji namesto čresla sol in pšenične otrobi, a poprej namažejo kože na mesnatej strani z maslom, oljem, ali pa s svinjsko mastjo ter jih v posebnej bačvi (kadí) z nogami dobro pregazijo.

Lj. T.

Katarina II., ruska cesarica.

Za danes vam podamo podobo slavne ruske cesarice Katarine II., katera se je odlikovala posebno v bojih proti Turku — večnemu sovražniku krščanstva in slovanstva. Katarina II. Aleksijevna je vladala na ruskem prestolu od 1762. do 1796. leta. Kakor jo vidite na denašnji sliki, bila je lepe rasti, velikih modrih in živahnih oči. Pravijo, da tudi v najpogubnejših trenutkih njenega življenja ni bilo videti niti najmanjše izpremembe na njenem lici, tako mirnega in postavnega značaja je bila njena oseba. Nobenega strahú ni poznala, naj bi tudi bila potrebovala tuje pomoči. S svojim plemenitim srcem si je pridobila srca svojih

podložnikov. Imela je sicer rada sjajnost po svojih dvorih, ali vendar ni v ničemur prestopila meje dostojnega okusa. Najrajše se je pečala z učenjem zgodovine. Bila je v zvezi s prvimi učenjaki óne dóbe, a najljubši so jej bili francoski učenjaki in umetelniki. Predno je dala ruskemu liko gledaliških iger za rusko gledališče v Petrogradu, ki pa nimajo posebnega pesniškega duhá v sebi.

cesarstvu novo ustavo, pridno je brala in iskala potrebnih naukov v spisih Montesquien-a (beri: Mong'teskjõ). Slavnega francozkega pisatelja Diderota je poklicala v Petrograd ter je kupila njegovo bogato knjižnico.

Posebno dobro je znala francoski jezik, kakor nam pričajo njeni listi na Voltair-ja. Spisala je tudi neko-

Spremljajoč veliko vojsko, da bi izgnala Turke iz Evrope, umrla je od kapi (mertuda) zadeta dné 17. novembra 1796. leta. Za njenega vladarstva se je rusko cesarstvo zeló razširilo proti jugu, jugo-zapadu in vzhodu. Vpeljala je v svojem cesarstvu cepljenje kôz; povzdignila mnogo sirotišnice, bolnišnic in drugih dobrotnih závodov. Znanosti in umetelnosti je pospeševala; duhovna semenišča pomnoževala in v vsakem večjem mestu je ustanovila gimnazije in vojaške šole. Posebne zasluge si je pa pridobila s tem, da je po vseh večjih krajih povzdignila ljudske šole in v to svrhu ustanovila mnogo učiteljskih izobraževališč. Razven tega je prenovila tudi vso rusko državo in jej podelila mnogo koristnih naprav. Za njene velike zasluge postavili so jej v Petrogradu 1874. l. lep spomenik.

Heranova bitka.

Bližu mesta Detmolda v kneževini Lippe-Detmold so postavili Nemci Arminiju ali Hermanu, knezu Keruskov, velikansk spominke, ki naj bi spričeval *poznim rodovom*, da so bili tu v Tevtoburškem gozdu premagani Rimljani.

Julij Cezar, o tem času še rimski konzul, podvrigel je rimskej vladi vso Galijo, sedanjo Francozko, ter preplaval s svojo vojsko črez Reno na Nemaško, hotéč tudi to deželó si pridobiti. To se je godilo v letih 55 in 54 pr. Kristovem rojstvom. Da-si nij mogel popolnem doseči tega, kar si je želel, vendar so prištevali Rimljani Grmanijo ali Nemčijo svojim provincijam, skušajoč se tu trdno ustanoviti. Za vlade Avgusta, prvega rimskega cesarja, bili so tudi nemški narodi mej Reno in Vezero v resnici premagani in Rimljani so imeli tu stalno vojsko, katerej na čelu je bil o tem času Var.

Avgust si je prizadeval na vso moč, da bi se Grmani udali rimskej vladi ter se jim je pri vsakej priložnosti izkazoval milostivega. Mnogo grmanskih mladeničev si je zapovedal pripeljati v Rim, da bi jih tu po rimskej šegi dal odgojiti; takó naj bi počasi zapuščali domače običaje ter sprejeli tuje in naposled popolnem pozabili na svoj narod. Mej temi junaki je bil tudi Herman, sin nemškega kneza Keruskov, krepak človek in poln ljubezni do domovine, iz čegar duše niso mogle nobene prilizljive oblube Rimljanov izkoreniniti prepričanja, da je narod njegov tlačén in da so Rimljani najkrútejši sovražniki njegove domovine. To prepričanje je vzbudilo v njem željo, domovino rešiti rimskega jarma; toda skrival je to sladko željo v sreci, vsaj ni bilo upanja k temu, dokler je bil v Rimu. Skušal je tedaj zapustiti Rim in vrniti se domóv ne oziraje se na to, da mu je cesar Avgust podelil čast rimskega viteza in meščanstvo v Rimu.

Povrnivši se v svojo domovino začel je različne nemške narode vneмати k odboji proti Rimljanom, in česar ni bilo mogoče doseči z močjó, to se je imelo zgoditi z zvijačo. In izvabil je Vara, rimskega poveljnika, z vojsko vred globoko v deželo pod pretvezo, da bi potlačil nek vstanek; sam se je ponudil za vodnika in zavél je Rimljane v pokrajino polno lesov in močvirij, kder niti hrane ni bilo dovolj za vojake. Vidéč, da se mu je posrečil naklep in da vojska blódi po gozdih, odtegne se Rimljanom ter da znamenje, da zdaj je ugoden čas udariti na sovraga. Iz vseh strani se zgrnejo nemški bojevalci kakor toča na prestrašene Rimljane; kamenje se siplje, strele sikajo, kopje se lomí. Nemci, besni kakor levi, Rimljanom še časa ne dadé, da bi se razpostavili, kakor veleval vojni red. Var vidéč, da je premagan, ukaže vojni ustopiti, ali že ni bilo mogoče, da bi vojna njegova v redu bežala. Nevihta nastane, potoki in reke naraščajó, pravilni beg je nemogoč, na vseh stranéh jih obdajejo in bijejo grozni sovražniki. Da bi si vtek olajšali, spalijo Rimljani krošnje in prišedši na lučino v gozdu, razpoložé se v taber. Ali zaman! še oddahniti se niso smeli, glad in sovražnikove čete so jim takoj za petami; dalje! dalje! bežali so dokler jih ne obklopi ozka dolina, kder že čaka na-nje glavna moč nemške vojske. Po njih je, obkoljeni so ter popolnem potolčeni. Skoro vsi so poginili, a kdor je ostal živ, gorjé mu, robstvo ga čaka. Var, rimski vojvoda, samega sebe prebode z mečem.

To se je zgodilo v Tevtoburškem gozdu na tem mestu, kder zdaj stoji mesto Detmold, in sicer okoli l. 9 po Kr. r. Rimljani na Beni, začuvši o tej

groznej nesreči svojih bratov za Reno, pomnožili so svoje nasadke, misléč, da se zmagovalci zdaj na nje obrnejo; a ti so bili mirni, poklavši domá vse, karkoli je nosilo rimsko imé. Cesar Avgust se ni dal utolažiti, ko so mu prinesli poročilo o tem, kar se je zgodilo. Ne imajoč mirú ne po dnevi ne po noči, ruval si je lasé z glave neprestano klicajoč: „Vare, Vare, daj mi moje legije nazaj!“

Tako je oprostil Herman svojo domovino sužnosti ter postal načelnik národu; ali nehvaležnost mu je bila plačilo za to: deset let potem je bil umorjen od svojih sorodnikov, ker so ga imeli na sumu, da hlepí po samovladi.

J. V.

Jesen.

Dnevi se krajšajo, noč je daljša, in vsa narava nagiblje se že svojemu mrtvilu; vendar pa ima jesen še marsikaj, kar človeka razveseljuje. Kar je v človeškem življenji možka dôba ostarelih ljudi, to je v naravi jesen. V možkej dôbi uživaš, kar si si v mladosti pridobil. Ako je bila tvoja mladost srečna in nisi v mladosti zlatega časa zamujal, potem bodeš v možkej dôbi srečen in bodeš veselo užival plod svojega težavnega in večletnega delovanja.

Priden delavec, ako ni spomladi in po leti zamujal zlatega časa, ako je pridno delal in sejal, jeseni uživa obile darove božje narave.

Akoravno so jesenski dnevi že bolj neprijetni in hladnejši, pa vendar se radujemo polnih, s sladkim sadjem ovenčanih dreves, polnih grozdov na zelenih brajdah. Kako veličastno se svetijo vrhovi daljnih goríc! Trôpa ljudi gre vriskaje in prepevaje v góro. Resnobno in zadovoljno koraka pred družino stari gospodar, optav nese brento, in vesel pogleduje za seboj mlade ljudi, brhke mladeniče in zdrave deklice. Prišel je veseli čas trgatve, čas pridelka zlate kapljice.

Pač je to najlepši čas, kadar gre vinogradnik v vinograd, da obira in trga sladko grozdje, katerega se šibijo trte, privezane na kólje. Le poglejte tam vesele deklice, kako zadovoljne hodijo s kablíco v roki od trte do trte, od grozda do grozda! In kako je vinogradnik marljiv, ker že ves predpôludne gnjede in iztiska lepe rumene jagode, da se v curkih cedí sladki mošt v veliko kad, kakor plačilo za njegov težki trud! Iz mošta je pozneje vino. Zares veliko bogastvo in neskončno modrost božjo nam kaže narava v majhenih grozdovih jagodicah! Čiste kakor kristal nam jih daje narava v raznih bojah, njihov sok nam delí sladkost in krepi naše telo, ako ga zmerno uživamo. Slabemu otroku vlijejo oče nekoliko kapljic dobrega vina v vodo, in kmalu se čuti močnejšega; starček pa še celó delati ne more, predno ne izpije kozarec dobre vinske kapljice.

Toda jesen prihaja vendar vedno le bolj tiha in meglena.

Kako si otožno, jesensko nebó!

Pod taboj vse hira,

Vse véne, umíra;

Življenje jemlje slovó.

Hripavi žrjavi

Visoko kričé, na južno hité.

Poglej drevó, zeleno peró,
 Že rumenáč se suší,
 Cvetica samica
 Na trati medlí!

Kaj pa je vam, preljube ptice, da sedaj tako na naglem vse molčíte? Ti slavljeni slavec, ki si tako sladko prepevaje spomladi navduševal mladeniča, kako mrklo posedaš med brstjem! Ti veseli skorjanec, ki si za zgodnjega jutra in za poznega večera visoko krožéč v obzorji mladim in starim pozdigoval srea, kako sanjavo čepiš ob grudi zemlje! Ti ljuba prepelica, ki si za večernega hlada tako glasno klicala kmetiča v vas, kako potrto se vtikaš v rázor! Ti naglokrila lastovka, ki si bila ponižnej kmetskej hišici pod nastrešek nanosila gnezdice, kako nemirno in hlastno sukaš s svojo mlado zaréjo okolu bele, vaške cerkvice! In ve prijazne tovarišice vse, od uljudne pénice, ki je dobro žgoléla v grmu, pa do plenolovne postolke, ki se je vozila po zraku, ve, ki ste bile iz tujih krajev priromale k nam, gnezditi pri nas ter s svojim prijetnim, ne-utrujenim prepevanjem oživljat naše polje, gozde, ledine in podnebje, ter vedrit in razveseljevat nam srcé, kako tožno in medlo sedaj pomolkujete vse! Vem, mrzel veter povleka po rujavečej ravnini, gosta jesenska megla niže in globeje léga v doline, da solnce rudí samo vrhove goram; žetev je s polja, žito v prádalih; po njivah molí samo bodeče strnišče; povsod je tako prazno!

Ptice se nádejo, da se bliža čas, ko bi morale hudo prezébatí in stradati. In hipoma začnó sanjati o milejšej domovini, kjer je z živežem miza bogateje pokrita. In zbiraje se v čete, vzdigavajo se tudi že v ozračje, pa se zopet pospuščajo nazaj doli, kakor bi jim vendar pretežko bilo, da bi se ločile od prijaznih, priljubljenih jim krajev, kjer so skozi jasno poletje tako mirno prebivale in gnézdile.

Ali mahom se jim iz srede začuje glasen klic za znamenje na odhod. In krilati pevci se z lahka poženó više in više v zrake. Kmalu letéč proti jugu, potegnejo se v tankej in dolgej črti, dalje, da se pozornemu očesu vidi, kakor kak pomenljiv pomišljaj na prostranej, nebesnej pôli. Dalje ter dalje lete čez potoke in reke, čez goré in dole, da, čez široke dežele, čez sinje morje!

Tačas se toži tudi nekateremu človeku; duša mu skopraí od sladko-otožnih, hrepenečih željá. Povzdignil bi se rad, kakor ptiči v zračne višave, in plaval za njimi, v tuje, neznane vzorne daljave, da tamkaj pozabi bridkih prevár, katere je bil tukaj doživel.

To se vé, da tak, ozíraje se za ptičjim vlakom ne misli na težave in nevarnosti, kakoršne preté popotnim. Malo je namreč ptic, ki potujejo samo po dnevi; večina jih tudi po noči dalje veslá brez spanja, brez počivanja! In koliko je to potovanje, kakó čudovito! Kaj je, ki tem pozračnim bivalcem kaže tir, po katerem gotovo prispévajo do zaželenega smotra? Kaj jih učí reda, katerega se potoma tako pravilno drzé?

Tú nahaja ubogi človek, ki ima pamet in um, samo reven izraz, da odeváje ž njim svojo nevednost, more samo reči: to je nagnóťje! O, ta nagib pa je tak, da lahko pograša vsak kompas in vse preračunjevanje. Tú ja meja, preko katere tudi najbistroúmnješi naravoslovec ne nahaja nobene brví, in mora se čuditi premodrej roki božjej, ki gospoduje in vlada v vsej naravi.

Prirodopisno - natoroznansko polje.

R i b e.

Ako si ribje telo bolj natanko ogledamo, vidimo, da je podobno čolnu. Rep jim je krmilo, a plavute so jim vesla. Ribe imajo kosténe ali hrustančaste ogrodi (okostnice), rudečo mrzlo kri, ter dihajo s skrgami. Skрге so ustvarjene za dihanje v vodi. Voda, katero je riba z usti požrla, obliva za ustno otlino ležeče skрге, ter se skozi skržno poklino zopet odeaja. Na zraku se skрге hitro posušé in riba umrje, pa tudi v vodi, ki nima čistega zraka, riba kmalu pogine. Vidi se, da tudi ribe slično drugim živalim, ne morejo brez zraka živeti.

Navadno so ribe pokrite z luskami, redkejše s kosténimi štíti, bodicami, zrni ali pa samo z golo, sluzno kožo. Ribe ležejo čuda mnogo drobnih jajčec, ki jih ikre imenujemo. Razven po dvojih prsnih in trebušnih plavut, imajo ribe tudi še nekoliko ne po dvojih plavut, ki se imenujejo repne, hrbtné in predrepne plavute.

Véčina rib je v morji, v sladkih vodah jih je manj, a še manj je taci, ki bi živele véasih v morji, véasih v sladkih vodah. Nekateré ribe, katerim po nekej posebnéj napravi skрге dolgo mokre ostanejo, morejo dalj časa na suhem živeti; druge se zopet z dolgimi prsnimi plavutami lahko iz vode v zrak vzdigujejo.

Po naših vodah nahajajo se dobre plemenité ribe, katere imajo okusno meso. Te so: kapelj, karp, linj, mrena, kožel, platnica, podlest, klen, belica, peskur, čik, kačela, ščnka, postrv, som, jegulja i. t. d.

Morske ribe, ki jih pri nas prodajajo so največ polenovke, sardele in slaniki.

Slanik ali sléd prebiva v neizmernih družbah po globočinah severno evropskih morij. Ob času drstenja, meseca aprila, maja in junija, zapustí globine ter se v strašanskej množini prikaže na morskem površji, potujoč proti bregovom in plitčinam med Norvežkim, Angležkim in Francozkim. Tak vlak je véasih po več mirijametrov dolg in širok, in tako gost, da človek ribe lahko z rokami grabi ali v posodo zajema. Daleč na okolu je morje kalno od iker in oddrgnjenih lusek. Potem izginejo zopet vračajoč se v velike globočine na svoja navadna prebivališča. Nobenih rib na svetu se tedaj toliko ne polovi, kakor slanikov. Holandija, Norvežka, Angležka, Francozka in Nemčija pošiljajo vsako leto velika brodovja na slaniški lov, kar mnogo tisoč ljudem daje za-sluzka. Slanike jemo presne in suhe. Kupčija ž njimi gre po vsem svetu.

A j d a.

Ajdo (jedo) so prinesli pred nekoliko stoletji iz Azije, kjer je domá, najpred v Italijo, od koder se je potem kmalu raznesla po vsej Evropi. Ta rastlina ima zeliščasta, močno razraščena, krvavo rudeča stebela, na čegar kolencih stojé srčasti, podolgasto prišpičeni, temnozeleni listi. Rudečkasto-beli cvetovi stojé vrh vejic v posebnih češuljah. Seme ima podobo majhenih, trobotih orechkov s érnorjavimi luščinami, ki pokrivajo obilo prav lepe moke.

Ajda se najbolje obnese v rahlej, peščenej zemlji s solnčnato lego. Gnoja potrebuje le malo. Ker je ajda sploh jako rahla rastlina, zato jej mraz in slana zeló škodujeta. Posebno o mrzlih jesenskih večerih jej pretí velika nevarnost. V debelej, bohotnej zemlji ajda malokdaj dobro obrodí. Po južnih krajih našega cesarstva sejejo ajdo za rézjo, ozimnim ječmenom i. t. d. meseca julija kot drugi nasád; zatorej cvetè še le pozno v poletji. Po severnih, bolj mrzlih krajih jo sejejo meseca maja. Znano je, da je ajda čebelam najboljša paša. Ker jo ljudjé pozno sejejo, zatorej tudi cvetè ravno o takem času, ko čebele nimajo drugod primerne hrane na izbiro. Zato pa čebele njeno medeno cvetje posebno rade obletavajo ter čebelorejcem obilo sladkega medú nanosijo.

T.

Oves.

Oves sejejo skoraj povsod kot jaro žito in je med vsemi žitnimi plemeni najzadovólnejši z zemljiščem. V gorkih deželah ga sejejo redko kedaj, a toliko več po mrzlih krajih in še posebno po mrzlih gorah, kjer druga žita zaradi mraza ne strpé tako rada. Oves je namreč jedini med žitnimi plemeni, kateremu mraz najmanj škoduje. Zatorej tudi zaleže največ v takih krajih, kjer je senóžet in travnikov malo, in kjer zavoljo mraza ne morejo sejati trave za živinsko klajo.

Oves se največ rabi v konjsko hrano; v ta namen ga pomešajo navadno z réznicó, ter dajejo to zmes konjem zobati. Tudi za perotaino je oves dobra piča. Po nekaterih krajih delajo iz njega ovseno kašo, ki je ljudem prav tečna jed. Po nerodovitih krajih, kakor n. pr. po naših slovenskih hribih, v Škociji i. t. d. pekó iz njega kruh ovsenjak. Ovseno slamo imajo pri nas za klajo govejeje živini. Oves z grahorko pomešan daje izvrstno zeleno klajo. Pravijo, da se grahorka med ovsom prav dobro obnese. Grahorka se po ovsu ovija in stori, da oves mnogo več zrúja obrodí. Ovsena slama z grahorko ovita je za živino, posebno za ovce, tako tečna, da ni mnogo slabejša od sená. Ta mešanica se v dobrih letih lahko po dva — do trikrat poseče.

Ivan T.

Oljka.

Oljka ali máslina (*Olea europea*) je nizko, pri tleh mnogokrat prav debelo drevo, redkeje le grm. Nasprotni, súličasti listi so usnjasti in vedno zeleni. Mali cveti so belkasti in imajo podobo grozdov. Oljka cvetè meseca junija in julija. Plod se imenuje oliva; temnozelen je, koščičast in tako velik kakor sliva. Iz zrelega plodú se iztiska olje, ki mu pravimo ólikino ali laško olje, čegar boljše, svetlo-rumeno sorto imajo za jedí, a drugo za razsvetljavo, pripravljanje mjila, mazil i. t. d. Oljka je rastla od začetka divje v jutrovih deželah, posebno v Palestini; a zdaj jo sadé po deželah okrog sredozemnega morja v Italiji, na južnem Francozkem in Španskem, na Grškem, v Dalmaciji, Istri in po istrskih otocih ter pridelujejo olje. Že v starodavnih časih je bila oljkina vejica znamenje mirú in sprave.

Josip Kotnik.

Razne stvari.

Drobtine.

(Kalno vodo narediš čisto), ako deneš vanjo nekoliko galuna (Alaun). Z žličico galunovega prahu narediš 10 do 12 litrov vode čiste.

(Pečena jabolka) so za zdravje posebno dober pripomoček, ako jih uživaš zjutraj na tešče, bodi si same ali pa s črnim kruhom in putrom.

(Kávčuk), ki se tudi prožna smola ali gummilasticum imenuje, nahaja se v mlečnem soku, katerega imajo mnoge rastline prav obilo v sebi. Tudi naša domača salata je polna takega mlečnega soka. Na veliko se pa kávčuk dobiva le iz soka različnih dreves, ki raste v vzhodnej in zapadni Indiji. Zaradi njegove velike prožnosti rabijo kávčuk posebno pri izdelovanju nepremočne robe in tkanin.

(Fosfor) je v človeškem in živalskem telesu strašen strup; zato se iz fosfora, moke in vroče vode dela trovilo (strup) za miši in podgane.

(Kranjska) šteje 470.000 prebivalcev, ki so po narodnosti vsi Slovenci, razven 20.000 Nemcev, stanujočih na Kočevskem in po nekaterih drugih krajih kranjske dežele.

Kratkočasnice.

* „No, Gašper, ali se že kaj vé, kako je včeraj ogenj pri sosedu ven prišel?“ — „E kaj pa da se vé, ljudje pravijo, da je streha pregorela in potem je ogenj „ven prišel!“

* Nekdo je v družbi pripovedoval, da je treba človeka, ako je zmrznil, s snegom drgniti. Nato vpraša neka deklica: „A kaj bi bilo, ako bi se kaj takega po leti zgodilo?“

* Nek gospod fajmošter so si dali pred farovžem cesto poravnati, ter so

pri tem delu tudi sami pomagali. Nek plemenit gospod prišedši tja, pozdravi gospoda fajmoštra ter jim zaničljivo reče: „Kakor vidim, popravljate cesto, ali to ni pot v nebeško kraljestvo.“ — „To se vé, da ni, častiti gospod,“ odgovorijo gospod fajmošter, „ker bi zares bilo veliko čudo, da Vas na njem vidim.“

* Pri živinskeji razstavi reče nek bogat kmet, ki je že večkrat najboljši vole na razstavo pripeljal: „Na konje se res slabo razumem, ali kadar se govori o volih vselej, sem le jaz prvi!“

Kmetska vremenska prorokovanja za mesec kimovec.

Na lužah stržek, blizu je snežek.

Če zima s početka ne piha, rada pa z repom udriha.

Če listje odpadlo blizu debla leži, Prihodnje nam leto obilo rodi.

Kakoršno vreme Uršla prinese, Tako se rada zima obnese.

Vinotoka če zmrzuje, Pa prosenca odjenjuje.

Če nerado pada listje raz drevesa, Spomladi polno je gosenic in mrčesa.

Če nerado drevje obleti, Marsikdo se zime že boji.

Listje če zgodaj odpade, Sneg potem kmalu zapade.

Slovstvene novice.

* Domovinoslovje za ljudske šole. Tako se imenuje knjižica, ki je prišla v tiskarni sv. Mohora v Celovci na svetlo. — Ker je knjižica namenjena učiteljem, učencem in solarskim knjižnicam, pa tudi prostemu ljudstvu v domačo rabo, zato jo priporočamo v obilo nakupovanje. Cena jej je samo 12 kr. in se dobiva pri vseh knjigarjih v Ljubljani, Mariboru, Celji, Gorici, Trstu, Novemestu in v Ljutomeru.